

Jaarverslag adviescommissie LOWI 2023



Verslag van het LOWI over het jaar 2023

Amsterdam, mei 2024

Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI)
Postbus 19121, 1000 GC Amsterdam
T 020 – 551 07 19
secretariaat@lowi.nl
www.lowi.nl

© Illustratie voorblad:

Pronken met andermans veren (kleurets) / The crow in borrowed feathers (colour etching), J.W.M. van der Meer, 2014

Voorwoord

Het overzicht in de volgende paragrafen geeft een beeld van de werkzaamheden van het LOWI in 2023. In dit voorwoord wil ik een paar aspecten van de procedure bij het LOWI belichten.

Het houden van hoorzittingen

In mei 2023 heeft het onderzoeksbureau Pro Facto op verzoek van de Stichting LOWI het rapport "[Het LOWI ervaren](#)" uitgebracht. Daarin heeft Pro Facto onderzocht in hoeverre de oordeelsvorming en advisering van het LOWI over integriteitskwesaties aan besturen van aangesloten instellingen in de periode 2019-2022 in lijn met de onderscheiden kernwaarden is en, in het bijzonder, hoe dit wordt ervaren door primaire en secundaire gebruikers van het LOWI.

Een van de aanbevelingen van Pro Facto is om vaker hoorzittingen te houden en daarbij rekening te houden met de wens van (een van de) partijen voor een dergelijke hoorzitting. Pro Facto motiveert dit vanuit het beginsel van procedurele rechtvaardigheid. Uit een oogpunt van procedurele rechtvaardigheid vloeit niet in algemene zin een verplichting om een hoorzitting te houden. Bij CWI's is in de regel al een hoorzitting geweest en daar zijn partijen mondeling gehoord. Buiten het - bijzondere - geval dat onduidelijkheid bestaat over de argumenten van partijen, zijn hoorzittingen vooral nuttig voor de vaststelling en waardering van de feiten en het horen en erkennen van betrokkenen en verzoekers. Inmiddels worden bij de jaarplanning dagdelen voor hoorzittingen gereserveerd en worden partijen daarover geïnformeerd.

De kwalificatie van schending van normen in de gedragscode

Het is gebleken dat er bij CWI's en instellingsbesturen verschillend wordt omgegaan met het gegrond verklaren van klachten in geval van schending van een van de bepalingen in de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2018 (hierna: gedragscode). In Advies 2023-19 heeft het LOWI hierover meer duidelijkheid gegeven. Bij CWI's kan een klacht worden ingediend vanwege het handelen in strijd met een principe en/of een norm uit de gedragscode. Als de CWI tot het oordeel komt dat sprake is van schending van een principe of een norm, moet vervolgens worden beoordeeld welke kwalificatie aan de overtreding van het principe of de norm moet worden verbonden. Die kwalificatie kan zijn het oordeel dat sprake is van een lichte tekortkoming, bedenkelijk gedrag of schending van de wetenschappelijke integriteit. Als een klacht leidt tot het oordeel dat een wetenschapper de gedragscode heeft overtreden en aan die overtreding een kwalificatie wordt verbonden, betekent dat dat de klacht gegrond is, ook indien het handelen van de wetenschapper niet als schending van de wetenschappelijke integriteit wordt gekwalificeerd. De klager heeft dan immers terecht een klacht ingediend. In het advies heeft het LOWI opgemerkt dat het uiteraard wel mogelijk en zelfs zeer wenselijk is om te verduidelijken dat die gegrondverklaring (omdat sprake is van een schending van een principe of een norm) niet altijd wil zeggen dat er sprake is van een schending van de wetenschappelijke integriteit.

Betekenis inhoud van de klacht – andere mogelijke betrokkenen

De inhoud van een klacht is in beginsel leidend voor (de reikwijdte van) het onderzoek naar een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit. Onder omstandigheden kan het evenwel raadzaam zijn dat een instelling uit zichzelf nagaat of er aanleiding is om het onderzoek uit te breiden naar een of meer anderen, om opeenvolgende wetenschappelijke integriteitsprocedures te voorkomen. Ook kan het nuttig zijn om te bezien of er bij andere instellingen klachtprocedures lopen over dezelfde of een vergelijkbare kwestie. Dat kan zich

bijvoorbeeld voordoen indien wordt geklaagd over een publicatie, maar de klacht zich beperkt tot een of enkele auteurs. In advies 2023-05 was bijvoorbeeld aan de orde of de rol van een hoogleraar moest worden onderzocht die laatste of co-auteur was van verschillende publicaties waarvan in een eerdere wetenschappelijke integriteitsprocedure al is komen vast te staan dat deze vanwege ernstige tekortkomingen moeten worden teruggetrokken.

Werken en publiceren in teamverband

In advies 2013-13 ging het om een impasse tussen verschillende auteurs van een publicatie, omdat een van hen weigerde in te stemmen met publicatie. In dit advies heeft het LOWI zich in meer algemene zin uitgelaten over de vraag hoe wetenschappers die in teamverband werken bij een onderling conflict kunnen handelen om uit de (dreigende) impasse te komen zonder dat daarbij normen van wetenschappelijke integriteit worden geschonden.

Raakvlak sociale veiligheid

In advies 2023-17 ging het om een promotor die zijn promovendus zonder voldoende rechtvaardiging verbood om kritiek te geven op hem en diens onderzoek en de promovendus in zoverre in zijn academische vrijheid beperkte. Het LOWI rekende dit de promotor zwaar aan vanwege diens machtspositie. Dit advies toont aan dat aspecten van sociale veiligheid, zeker in ongelijke verhoudingen binnen wetenschappelijke instellingen, in toenemende mate om aandacht vragen. Het blijft ook lastig om vast te stellen tot hoever de normen van wetenschappelijke integriteit reiken en waar de klacht in wezen betrekking heeft op ongewenste omgangsvormen in een samenwerkingsrelatie. Het instellingsbestuur heeft het advies van het LOWI niet gevolgd.

Evaluatie gedragscode

Op verzoek van de minister van OCW voert een commissie onder leiding van oud-president van de KNAW Ineke Sluiter een evaluatie uit van de gedragscode uit 2018, waarbij de commissie is gevraagd te onderzoeken in hoeverre de huidige gedragscode voldoet aan de eisen die momenteel aan een dergelijke code gesteld worden door wetenschap en maatschappij. Het LOWI heeft ervaringen en opvattingen met de commissie gedeeld en kijkt uit naar het rapport dat omstreeks de zomer van 2024 wordt verwacht.

mr. E.J. Daalder, voorzitter

1. Samenstelling van het LOWI in 2023

In 2023 bestond de adviescommissie LOWI (hierna: het LOWI) uit de volgende leden:

mr. dr. E.J. Daalder, voorzitter	bestuursrecht	Raad van State
prof. mr. dr. H.E. Bröring, plv. voorzitter	bestuursrecht	RUG
prof. dr. L. Lechner (<i>tot 1-5-2023</i>)	gezondheidspsychologie	OU
prof. dr. J.G. van Erp	bestuurskunde	UU
dr. J. Tijdink	psychiatrie	Amsterdam UMC
prof. dr. H.G. Brunner	genetica	Radboudumc
dr. P. Vuijk	orthopedagogiek	Hogeschool R'dam
prof. dr. N.P. Landsman	mathematische fysica	RU
prof. dr. Sonja Smets (<i>per 1-5-2023</i>)	logica en epistemologie	UvA
prof. dr. Stijn Reijnders (<i>per 15-10-2023</i>)	geschiedenis en cultuur	EUR

De affiliaties van de LOWI-leden staan vermeld op de website van het LOWI.

2. Status van het LOWI

Het LOWI is ondergebracht bij de Stichting LOWI. De stichting brengt ook een jaarverslag uit. Voor meer informatie verwijzen wij naar dit [jaarverslag](#).

3. Taak van het LOWI

Het LOWI is een onafhankelijk adviesorgaan in de klachtenprocedure voor mogelijke schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Het LOWI adviseert instellingen waaraan wetenschapsbeoefening plaatsvindt en die bij het LOWI zijn aangesloten. Het LOWI adviseert niet op eigen initiatief, maar uitsluitend op verzoek. Het LOWI beoordeelt of de klachtenprocedure bij de CWI van de instelling zorgvuldig is verlopen, of er normen van wetenschappelijke integriteit zijn geschonden en, zo ja, hoe de normschending vervolgens gekwalificeerd zou moeten worden. Een instellingsbestuur geeft op basis van het LOWI-advies een definitief oordeel over de vraag of een wetenschapper de wetenschappelijke integriteit heeft geschonden of niet.

4. Bij het LOWI aangesloten instellingen

In 2023 waren de bij het LOWI aangesloten instellingen:

- de (instituten van de) oprichters KNAW, NWO en UNL (voorheen VSNU)
- de openbare en bijzondere universiteiten, inclusief de Universitair Medische Centra en de Open Universiteit
- Stichting Sanquin Bloedvoorziening
- Universiteit voor Humanistiek
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
- Stichting Wageningen Research
- Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL)
- Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA)
- Theologische Universiteit Kampen (TU Kampen)
- Protestantse Theologische Universiteit (PThU)
- Prinses Máxima Centrum voor kinderoncologie

- Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI)
- Nyenrode Business Universiteit (NBU)
- Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)
- Centraal Planbureau (CPB)
- Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
- Vereniging Hogescholen
- ZonMw
- Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM)
- Nederlands Kanker Instituut (NKI)

5. Inhoudelijk overzicht advisering 2023

[Advies 2023-20](#)

De klacht is niet zorgvuldig behandeld want niet doorgestuurd naar de CWI. Het LOWI adviseert om in plaats van knaw@knaw.nl een eigen e-mailadres aan te maken voor de CWI dat door diens secretaris wordt beheerd en dit e-mailadres te publiceren op de KNAW-website.

[Advies 2023-19](#)

Als een wetenschapper de gedragscode heeft overtreden en hieraan een kwalificatie wordt verbonden, is de klacht gegrond. Ook bij een lichte tekortkoming zoals hier het geval is. Het is wel wenselijk om te verduidelijken dat die gegrondverklaring niet wil zeggen dat sprake is van een schending van de wetenschappelijke integriteit.

[Advies 2023-18](#)

Meermaals onvoldoende zorgvuldige verwijzing naar het werk van Verzoeker. Dit wordt de hoogleraar en voormalig promotor van Verzoeker (zie ook 2023-17) zwaarder aangerekend dan de andere betrokken wetenschappers.

[Advies 2023-17](#)

Promotor heeft promovendus zonder voldoende rechtvaardiging verboden om kritiek te geven op hem en diens onderzoek en de promovendus in zoverre in zijn academische vrijheid beperkt. LOWI rekent dit promotor zwaar aan vanwege machtspositie en gebrek aan inzicht hierin. Schending wetenschappelijke integriteit.

[Besluit 2023-16](#)

Het optreden van een wetenschapper als partij in een gerechtelijke procedure valt niet onder de reikwijdte van 'wetenschappelijk onderzoek in den brede' zoals bedoeld in de gedragscode (NGWI 2018). Ook niet als het een hoogleraar betreft.

[Besluit 2023-15](#)

Zie bij 2023-14

[Besluit 2023-14](#)

Dat de publicatie geen melding maakt van alternatieve theorieën voor de oorzaak van het uitbreken van Sars-Cov-2 is in dit geval geen kwestie van wetenschappelijke integriteit, omdat de publicatie gaat over een ander aspect van het virus dan de oorzaak van de virusuitbraak.

[Advies 2023-13](#)

Inhoudelijk conflict in team waarbij co-auteur wordt geschrapt. Het LOWI laat zich meer in algemene zin uit over de vraag hoe wetenschappers die in teamverband werken in dergelijke gevallen kunnen handelen om uit de (dreigende) impasse te komen zonder dat daarbij normen van wetenschappelijke integriteit worden geschonden.

[Advies 2023-12](#)

Polemiek. Klacht is te snel als een wetenschappelijke controversie getypeerd. Dat wetenschappers met elkaar debat voeren wil niet zeggen dat daarmee ook alles wat er in dat debat wordt geschreven een wetenschappelijke controversie betreft. Ook in een wetenschappelijk debat kan de wetenschappelijke integriteit worden geschonden.

[Advies 2023-11](#)

In deze casus is sprake van een wetenschapper die blijft vasthouden aan zijn wens om senior-auteur te zijn en een regulier co-auteurschap niet aanvaardt. Co-auteurs mochten de knoop doorhakken en hebben juist gehandeld door de wetenschapper in de acknowledgments te noemen. De auteursbijdragen reflecteren verder voldoende de bijdragen van de verschillende auteurs.

[Advies 2023-10](#)

Plagiaat in manuscripten proefschrift. Het LOWI heeft zich afgevraagd of voldoende duidelijk was dat hier sprake was van een beoordelingsmoment en niet van een leermoment. Ja, de promotor mocht ervan uitgaan dat de manuscripten voorlaatste versies waren waarbij nog niet alle referenties in het goede format waren gegoten, maar waarin de tekst verder wel gereed was. Schending wetenschappelijke integriteit.

[Advies 2023-09](#)

Klacht over intrekking co-promotorschap. Aan de intrekking zou een onterechte integriteitsbeschuldiging door de promotor en promovendus ten grondslag liggen. Deze casus gaat in de kern om een conflict in een promotietraject dat thuishoort bij het College voor Promoties en dat niet in termen van wetenschappelijke integriteit bij de CWI of het LOWI moet worden beslecht.

[Advies 2023-08](#)

Wetenschapper die weigert het manuscript goed te keuren en tegelijkertijd weigert zich terug te trekken als co-auteur heeft het werk van andere onderzoekers niet onnodig belemmerd of vertraagd (norm 58). Aan de andere co-auteurs moet wel toestemming worden gegeven om het manuscript te publiceren.

[Advies 2023-07](#)

Wetenschappelijk en maatschappelijk debat. Dat het Verzoeker blijkbaar (nog) niet lukt om toegang tot het wetenschappelijk forum te verkrijgen, betekent niet dat zijn inhoudelijke bezwaren tegen het werk van Beklaagde in het kader van een wetenschappelijke integriteitsprocedure moeten worden behandeld.

[Advies 2023-06](#)

Geen twijfel over het feit dat het in het proefschrift slechts summier over Zwarte Piet gaat omdat die figuur daadwerkelijk slechts summier een rol heeft gespeeld in het onderliggende onderzoek. Er zijn geen aanwijzingen of argumenten dat beklagde deze rol zou verbergen in het proefschrift.

[Advies 2023-05](#)

Een klacht is in beginsel leidend voor het onderzoek naar een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit. Voor afwijking van dit beginsel geldt een verzwaarde

motiveringsplicht. Kernvraag in deze zaak is of de rol van een hoogleraar moet worden onderzocht die laatste of co-auteur was van verschillende publicaties waarvan in eerdere wetenschappelijke integriteitsprocedure al is komen vast te staan dat deze vanwege malversaties moeten worden teruggetrokken. Het LOWI adviseert het Bestuur om bij antwoord op deze kernvraag alle in het advies genoemde betrokken belangen af te wegen. Het LOWI signaleert dat het raadzaam kan zijn dat een instelling ambtshalve nagaat of er aanleiding is om het integriteitsonderzoek uit te breiden naar een of meer co-auteurs om opeenvolgende wetenschappelijke integriteitsprocedures te voorkomen.

[Besluit 2023-04](#)

Verzoeker gebruikt het klachtrecht evident niet waarvoor het is bedoeld. Het verzoek betreft slechts een herhaling van zetten. Verzoeker maakt overmatig gebruik van de klachtenprocedure en wel op zodanige schaal dat de procedure hiervoor nooit bedoeld kan zijn geweest.

[Advies 2023-03](#)

Deelname van wetenschappers aan een externe begeleidingscommissie valt onder 'onderzoek in den brede' waarop de gedragscode van toepassing is. Verzoekers klacht is echter ongegrond.

[Advies 2023-02](#)

Wetenschappelijke integriteit vergt van een wetenschapper om in geval van conflicterende principes steeds een afweging te maken welk principe voorrang moet krijgen. Het LOWI kan goed volgen dat Betrokkene ten aanzien van de specifieke bijeenkomst waaraan hij een bijdrage heeft geleverd, de verantwoordelijkheid voor het bewaken van de vertrouwelijkheid voorrang heeft gegeven boven transparantie.

[Advies 2023-01](#)

Klacht over een arts naar aanleiding van een discussiestuk in een wetenschappelijk tijdschrift over het toenmalige Coronabeleid. De arts heeft geen aanstelling voor wetenschappelijk onderzoek maar uitsluitend voor patiëntzorg. Omdat dit voor de lezer van het artikel niet duidelijk was, is de klacht toch in behandeling genomen.

6. Cijfermatig overzicht advisering 2023

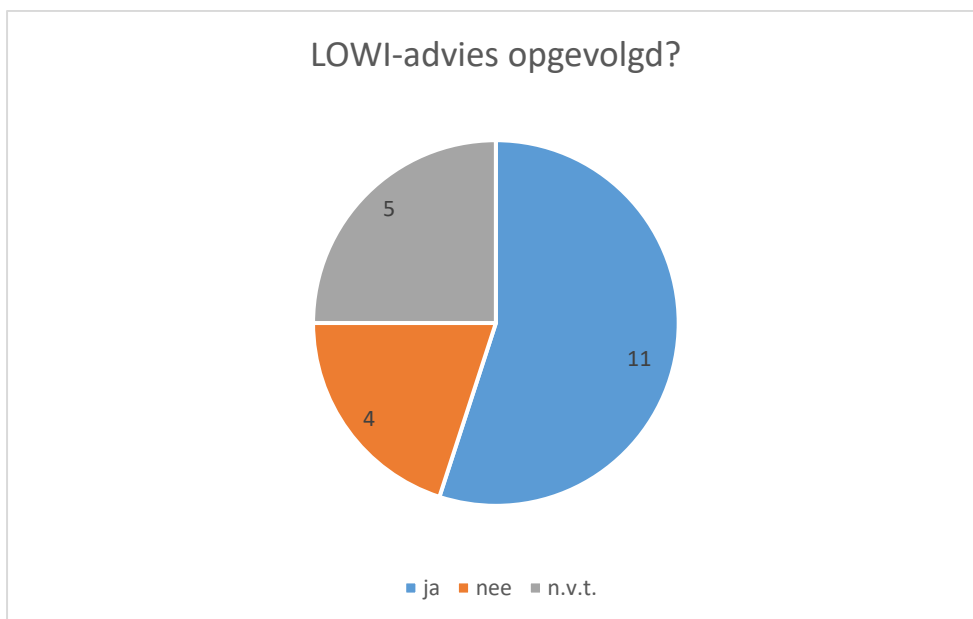




In 2023 zijn 8 van de 16 verzoeken naar aanleiding waarvan inhoudelijk is geadviseerd gegrond verklaard. Dit zijn meer gegrondverklaringen ten opzichte van 2022 toen er 3 van de 18 inhoudelijk behandelde adviesverzoeken gegrond waren verklaard.



Naar aanleiding van het belevingsonderzoek dat in opdracht van Stichting LOWI is uitgevoerd, zal het LOWI in de toekomst wellicht vaker hoorzittingen organiseren.



De categorie ‘n.v.t.’ betreft de zaken met nrs. [2023-16](#), [-15](#), [-14](#), en [-04](#) waarin geen inhoudelijk advies is uitgebracht en LOWI-advies [2023-19](#) waarbij verzoeker zijn oorspronkelijke klacht na het LOWI-advies alsnog heeft ingetrokken.

In 2023 zijn vier adviezen van het LOWI niet opgevolgd. Het betreft de adviezen [2023-03](#), [2023-05](#), [2023-17](#) en [2023-18](#). In deze laatste drie zaken bevatte het LOWI-advies een kritische reflectie op het voorlopige oordeel van het instellingsbestuur en een inhoudelijke andere visie op de beoordeling van de klachten.

Doorlooptijden



bron: vecteezy.com

De gemiddelde doorlooptijd van adviesaanvragen in 2023 bedroeg 19 weken. Dit is vijf weken korter dan in 2022. De grootste uitschieter voor wat betreft doorlooptijden betrof de zaken [2023-17](#) en [2023-18](#) die gevoegd zijn behandeld (53 en 52 weken). Reden voor deze uitzonderlijk lange doorlooptijd waren onder meer de complexiteit van de zaken en het plannen van hoorzittingen.

7. Belevingsonderzoek Pro Facto

In dit jaarverslag is al enkele keren verwezen naar de resultaten van het belevingsonderzoek “*Het LOWI ervaren*”. Het totaalbeeld dat tijdens dit onderzoek is verkregen van de LOWI-advisering is positief. Al met al constateren de onderzoekers op basis van de bestudering van de adviezen dat het LOWI zaken behandelt waarvoor het is opgericht, namelijk over wetenschappelijke integriteit. Ook constateren de onderzoekers dat het verschil in beoordeling van het LOWI door primaire gebruikers (de partijen) veelal terugvoert naar of de partijen het inhoudelijk eens zijn met het advies. Een aantal aandachtspunten die de

onderzoekers in hun conclusie onderscheiden zijn de doorlooptijden, de schriftelijke aanpak en de weinige hoorzittingen. Het LOWI gaat hiermee aan de slag. In het rapport wordt geconstateerd dat de leesbaarheid en begrijpelijkheid van de adviezen aanzienlijk verbeterd zijn de afgelopen jaren. Het rapport "[Het LOWI ervaren](#)" is gepubliceerd op de website van het LOWI.